

Književnost i nove tehnologije

Pristup poučavanju hrvatskom kao drugom i stranom jeziku

Josipa Korljan
Eni Buljubašić
Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet
University of Split

UDK: 821.163.42:004
821.163.42:811.163.42'243
Pregledni rad
Refereed Article

Sažetak

U ovom radu autorice proučavaju ulogu književnosti u učenju hrvatskoga kao drugoga i stranog jezika, s posebnim osvrtom na praktičnu primjenu kroz sustav elektronskoga obrazovanja Blackboard te obrazlažu stav kako učenje književnosti i kulture (hrvatskog) jezika može potaknuti na početno/daljnje učenje hrvatskog jezika.

U prvom dijelu članka problematici se pristupa s teorijskog aspekta. Obrazlaže se uloga hrvatske književnosti i kulture unutar poučavanja hrvatskoga kao J2 te analiziraju odabrani načini približavanja istih stranim studentima u nastavi općenito, a posebno u mrežnoj nastavi. Preispituje se metodologija s obzirom na uporabu edukacijskog softvera. Pokazuje se kako se književnost može poučavati na principima društveno konstruktivističke pedagogije, a sve u cilju usvajanja stranoga jezika, njegove književnosti i kulture.

U drugom se dijelu prikazuje struktura kolegija Uvod u hrvatsku književnost i kulturu za strane studente kao primjer učenja hrvatskoga jezika i kulture kroz književnost implementiranog u edukacijski softver Blackboard i poteškoće s kojima su se autori susretali pri njegovoj izradi. Izrada je slijedila principe instruktivskog dizajna i motivacijskog modela. Objasnjava se problematika uloge književnosti u poučavanju jezika u potpunoj mrežnoj nastavi a dani su i primjeri mogućnosti njezine implementacije unutar nastave hrvatskoga kao drugog i stranog jezika za englesko govorno područje.

Autorice su mišljenja da se paradigma nastave 21. stoljeća promijenila, pogotovo kada je riječ o nekom jeziku iz skupine malih jezika, kao što je hrvatski, te je potrebno u nastavu uključiti ne samo nove i atraktivne sadržaje već i nove tehnologije te poučavanju pristupiti interdisciplinarno, što ovim radom nastoje dokazati.

Gljučne riječi: hrvatski kao drugi i strani jezik, književnost, mrežna nastava, edukacijski softver Blackboard

1. Uvod

Učenje uz pomoć tehnologije nije nužno ni bolje ni lošije od klasične nastave, no drugačije je (Bates i Poole 2003.), dobrodošla je poruka u kontekstu pristupanja novim tehnologijama u poučavanju, pa tako i u poučavanju hrvatskom kao drugom i stranom jeziku. U ovom radu osvrnut ćemo se na implementaciju novih tehnologija u nastavi, prvo impostirajući teorijsko-pedagoški okvir, a zatim analizirajući konkretni primjer, kolegij Uvod u hrvatsku književnost i kulturu za strane studente / CRO230: Introduction to Croatian Literature and Culture, održan na Sveučilištu Macquarie, Sydney, u akademskoj godini 2010/2011.

Namjena kolegija diktirala je njegovu dvojezičnost. Svi su obvezatni sadržaji dostupni na hrvatskom i engleskom jeziku. Kreiran za studente hrvatskog kao stranog jezika, kolegij je morao pomiriti dvije težnje: težnju za akademskom izvrsnosti svog sadržaja i oblika te zahtjev za ravnotežom između zadovoljavanja intelektualnog apetita onih studenata koji znaju podosta o Hrvatskoj kao i stupnjem prijemčivosti za one čije je znanje zaista početničko.

Prije nego što se pozabavimo percipiranom potrebom za e-kolegijem hrvatske književnosti i kulture, potrebno je terminološki razgraničiti termine e-učenja i/li e-obrazovanja od termina učenja na daljinu. Učenje na daljinu znači svaki proces nastave u kojemu su nastavnik i student prostorno udaljeni. Ovaj je tip učenja u svojoj (relativno) dugoj povijesti prošao nekoliko stadija¹: od dopisnog učenja u kojem su se pisani nastavni materijali slali poštom, preko nastave posredovane audio i video materijalima, sve do suvremene nastave posredstvom interneta i mrežnih kolegija. S druge strane, e-obrazovanje započinje sredinom 90-ih godina prošloga stoljeća te razlikujemo tri tipa s obzirom na stupanj korištenosti informacijsko-komunikacijske tehnologije (engl. ICT) u nastavi: (1) u tradicionalnoj nastavi u učionici u kojoj su istodobno prisutni nastavnik i učenici određeni se nastavni sadržaj može posredovati računalom (ovdje se može uključiti i korištenje interneta kao sredstva informiranja, no pristup internetu nije ključan); (2) kombinirani tip nastave podrazumijeva "dopunu" ili dodatak tradicionalnom poučavanju tako da se neki sadržaji posreduju internetom, učenici dobivaju zadatke za vježbu ili se o nekoj zadanoj temi raspravlja na brbljaonicama (engl. *chat*) i forumima koje e-mentor moderira; (3) posljednjem tipu e-učenja pripada kolegij o kojemu je ovdje riječ a to je potpuna mrežna (engl. *online*) nastava u kojoj se nastava odvija isključivo posredstvom interneta, sadržaja posredovanog određenim softverskim programom na mrežnim stranicama obrazovnih i drugih (komercijalnih i nekomercijalnih) institucija.

1 Učenje na daljinu ima dugu tradiciju u zemljama gdje je stanovništvo raspršeno na velikom području poput Australije i Kanade gdje je prošlo čak pet stadija razvoja (<https://lms.carnet.hr>).

2. Konstruktivistički pristup

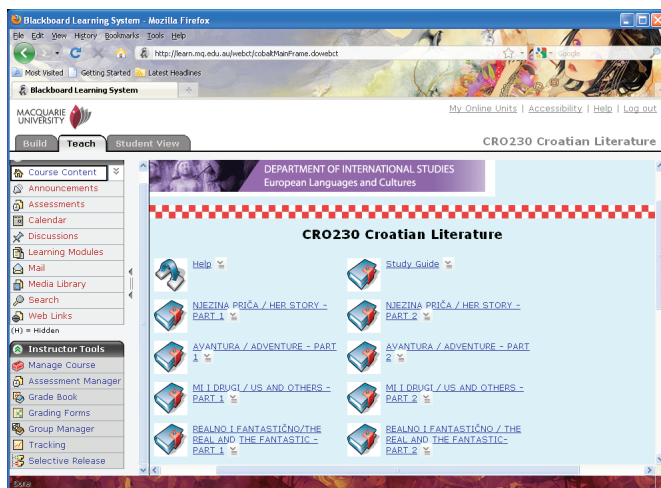
Konstruktivistički pristup obrazovanju komplimentira mrežnoj nastavi prvenstveno zbog toga što naglašava aktivnu ulogu pri učenju autonomnog učenika; zatim podcrtava razvijanje novog tipa interakcije između nastavnika i studenata te studenata međusobno, potiče individualistički pristup studentu i njegovu sposobnost sukreiranja nastavnih sadržaja. Konstruktivizam zasnovan na teorijama Piageta, Vigotskog, Brunera i Deweya, a u novije vrijeme potkrijepljen i saznanjima iz područja neuroznanosti (Newhouse, Trinidad, Clarkson 2002) temelji se na shvaćanju da ljudska jedinka aktivno sudjeluje u oblikovanju svojega okruženja tako da daje smisao proživljenim iskustvima ugrađujući ih u vlastite konceptualne okvire. Obrazovanje u tom smislu ima dva pola – ono institucionalizirano, nametnuto ‘‘odozgo’’ te ono koje dolazi ‘‘odozdo’’ odnosno proistječe iz individualnog iskustva pojedinca. Cilj konstruktivistički usmjerenog obrazovanja jest poučavati na granici ovih dvaju polova: prenijeti određene sadržaje dopuštajući individualno prilagođavanje svakom studentu. Iako se studentu dopušta određena sloboda, nastava i dalje zadržava kurikulum i metode poučavanja koje provodi, no studentima se može ponuditi više različitih izbornih sadržaja, mogućnost samostalnog ili grupnog rada/projekta/istraživanja kojem studenti sami biraju temu unutar granica kolegija i slično. Uloga nastavnika temeljno je drukčija nego u tradicionalnoj nastavi. Nastavnik manje poučava, a više potiče na samostalan rad (jer, prema konstruktivizmu, kroz vlastito iskustvo se najbolje uči), moderira rasprave na forumima, ali i uči od svojih studenata, koji su smješteni u centar nastavnog procesa kojemu je nastavnik facilitator.

Imajući na umu promijenjene uloge nastavnika i polaznika u mrežnim tečajevima zasnovanim na konstruktivističkoj pedagogiji, u naš kolegij nastojali smo implementirati teorijske smjernice konstruktivizma, među kojima izdvajamo sljedeće:

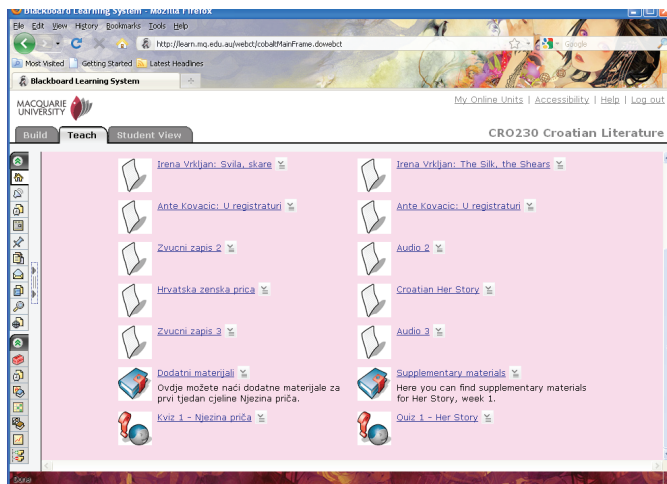
2.1. Povećana aktivnost učenika u odnosu na tradicionalnu nastavu

Činjenica da govorimo o asinkronom mrežnom kolegiju u kojem se komunikacija studenata s e-mentorom odvija e-poštom i drugim oblicima e-komunikacije sadrži u sebi premisu o samostalnom studentu koji se dobro snalazi u mrežnom okruženju. Iako je potrebno mentorsko vođenje studenata kroz kolegij, što je u našem slučaju postignuto zvučnim zapisima (tri zvučna zapisa u svakom dijelu lekcije), smjernicama za čitanje tekstova, obavijestima na virtualnoj oglasnoj ploči i mentorovim uputama kroz tečaj, od ukupnog vremena nastave najveći postotak otpada na samostalne aktivnosti studenata. Usvajanje znanja se postiže čitanjem, gledanjem i slušanjem nastavnih materijala, a završava rješavanjem kvizova i pisanjem eseja u kojima se prezentiraju rezultati komparativnog i/li istraživačkog rada. Uči se, dakle, interpretacijom, analizom, kritičkim promišljanjem, usporedbom,

samostalnim istraživanjem, rješavanjem problema i sintezom. Konstruktivistički pristup učenju potiče polaznike da obrazovanjem izgrađuju svoju osobnost, znanje, samopouzdanje. Dodatne informacije polaznici sami biraju, upravljaju njima i prestrukturiraju ih prema svojim interesima, "aktivno sudjelujući u kreiranju općeg znanja kao društvenog konstrukta društva" (Johnson, Dyer 2006).

Prilog 1: Početna stranica

Prilog 2: Struktura lekcije

2.2. Asinkroni tečaj

Uvod u hrvatsku književnost i kulturu je asinkroni tečaj što znači da polaznici imaju pristup nastavnim sadržajima u bilo koje vrijeme te se nastava ne odvija u "realnom vremenu". Iako nastavnik ne poučava direktno svoje studente, on im

mora biti na druge načine dostupan kako bi odgovorio na pitanja i pružio povratnu informaciju o izvršavanju zadataka.² Upravo je asinkronost i mogućnost kreiranja vlastitog aranžmana vremena za učenje razlog popularnosti mnogih mrežnih tečajeva i kolegija i jedna od njegovih najvećih prednosti. Ovo je posebno važno za jezične tečajeve jer se svaki polaznik može zadržati na nekom sadržaju koliko mu je potrebno, odrediti svoju brzinu učenja. Svaki nastavnik stranoga jezika zna da svi studenti ne savladavaju iste jedinice na jednak i jednako brz način. Asinkronost pomaže pri brzini usvajanja, primjerice, gramatičkih jedinica jer se polaznici zadržavaju na njima onoliko koliko im je potrebno. S druge strane, mrežni bi asinkroni tečajevi jezika trebali biti i što je moguće raznolikiji po metodama poučavanja, jer bi takva fleksibilnost odgovarala različitim tipovima učenja. Vizualni, auditivni ili haptički tip polaznika drukčije usvajaju znanje, a treba se posvetiti četirima vještinama po CEFR-u: slušanju, pisanju, govorenju i čitanju. Ipak, u ovom slučaju, praksa još uvijek zaostaje za teorijom, jer unatoč postojanju mnogih teorija mrežnog obrazovanja (koje, iako sada već oblikovane samostalne domene djelovanja, kombinacija teorija korištenja ICT-a, teorija usvajanja drugog i stranog jezika, a interdisciplinarno komuniciraju i s teorijama psihologije, sociologije, lingvistike itd.) još uvijek nedostaje uvjerljiv konceptualni okvir za izradu uspješnog mrežnog tečaja koji bi nastavnicima dao korisne naputke i sugestije (Yuan 2010).

2.3. Učenje kao bogato iskustvo

Tečajevi koji slijede konstruktivističku filozofiju moraju biti fleksibilni, multimedijalni i poticati na samostalan rad i istraživanje. U kolegij Uvod u hrvatsku književnost i kulturu za strane studente uključeni su video i audio materijali, koji nadopunjuju sadržaj teksta ili ga ponavljaju jer smatramo da zasićenost lekcije drugim medijima osim teksta, snimkom govora, slikama, fotografijama, crtežima, animacijama, video zapisima i sličnim doprinosi ne samo kvalitetivnoj raznolikosti i zanimljivosti već i kognitivnoj prijemčivosti lekcije. Primjerice, unutar teksta o Ivani Brlić Mažuranić može se pogledati ulomak iz animiranog filma "Čudnovate zgrade šegrta Hlapića", a prilikom čitanja novele "Biblioteka" Miljenka Jergovića ulomak iz dokumentarca o sarajevskoj nacionalnoj knjižnici i njezinoj rekonstrukciji nakon rata. Tekstovi lekcija također su "razlomljeni" fotografijama pisaca, slikama tematski povezanim s temama lekcija te reprodukcijama tematski, povijesno-kronološki ili na drugi način povezanim s književnim tekstom koji se čita itd.

2 Moguće je i u asinkroni tečaj uključiti sinkrone elemente, primjerice video konferenciju kao uvod u tečaj. No, u tom slučaju svi polaznici trebaju istodobno biti priključeni na tečaj što često nije moguće zbog njihovih osobnih obveza. Ipak, ovu komponentu planiramo ostvariti u sljedećem izvodenju tečaja jer pruža mogućnost stvaranja "razredne atmosfere", povezivanja e-mentora sa studentima, ali i studenata međusobno. Ostvarivanjem međusobnog kontakta studenata otvara se i mogućnost boljeg surađivanja na zajedničkim projektima i učenju općenito.

2.4. Individualistički pristup: kako uklopiti nova znanja u studentov konceptualni okvir s obzirom na njegova prethodna znanja

Tečaj je namijenjen studentima bilo kojeg usmjerenja i ne traži prethodna znanja iz područja književnosti i kulture iako su ona dobrodošla. Tekstovi su ipak napisani tako da udovoljavaju akademskim kriterijima. Problem (ne)razumijevanje termina vezanih za književnu i kulturnu teoriju riješen je Rječnikom književnih termina te objašnjenjima danima u tekstovima samih lekcija. Za one koji čitaju na hrvatskom, kreiran je hrvatsko-hrvatski Rječnik manje poznatih riječi na hrvatskom.

Prilog 3: Poveznice na oba rječnika u tekstu

2.4. Naglasak na komunikaciji i suradivanju nastavnika sa studentima

Mrežno okruženje bez fizičke prisutnosti nastavnika može biti prepreka uspješnom učenju osobama nenaviknutima na ovakav oblik obrazovanja. Zato su potrebni drugi oblici nastavnikove "prisutnosti", koja se u literaturi razlaže na kognitivnu prisutnost, društvenu prisutnost te prisutnost poučavanja (eng. *teaching presence*). Posljednji i najvažniji tip prisutnosti uključuje ulogu nastavnika kao dizajnera i administratora tečaja, ulogu facilitatora i upravitelja diskursom te ulogu izravnog poučavanja (Anderson 2001 u Hiltz, Turoff, Harasim 2007). S druge strane, živu riječ te značenje posredovano intonacijom, gestama nastavnika i ostalim percipiranim u tradicionalnoj nastavi, u mrežnoj nastavi zamjenjuje medijalna zasićenost, izvrsna strukturiranost kolegija, iskoristivost i lakoća uporabe softverskih alata. Kako bi nastavnik što uspješnije komunicirao sa studentima, pratio njihov rad te im pružio pravovremene povratne informacije, potreban je stručnjak (ili čak čitava skupina) koji će to omogućiti održavanjem sustava kolegija. U praksi je, međutim, nastavnik najčešće taj koji izvršava kognitivnu ulogu (poticanje učenja, mišljenja,

diskusija i rješavanja zadataka), društvenu ili afektivnu ulogu (izgradnju odnosa s polaznicima, ostvarivanje „razredne atmosfere“) te menadžersku ulogu, što donekle povećava i/li raspršuje nastavničke dužnosti u usporedbi s onima u tradicionalnoj nastavi. Istraživanje koje spominju Hiltz, Turoff i Harasim (2007), pokazalo je da nastavnici koji su iskusili oba načina poučavanja smatraju da im se uloga u mrežnoj nastavi bitno promijenila: od stavljanja naglaska na prijenos informacija do naglaska usmjerenog na vještine postavljanja pitanja i vođenja diskusije sa studentima.

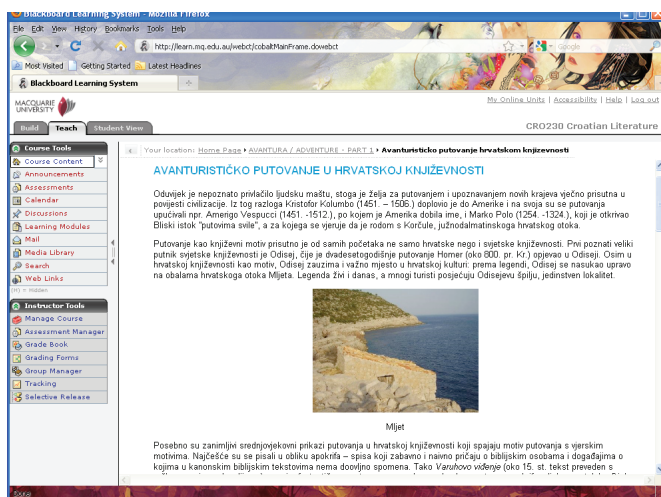
Trenutno se, kao radikalni primjer nastave kojoj je u centru polaznik i njegov osobni izbor, radi na realizaciji tzv. virtualnog nastavnika (Visual Language Tutor; VLT), računalnog programa trodimenzionalne animacije koja izvršava uloge nastavnika od odgovaranja na pitanja do usmjerenja aktivnosti studenata koji čak ‘kreiraju’ nastavnikov fizički izgled, etnicitet, osobnost, spol, ton i boju glasa i ostalo (Yuan 2010).

3. Razlozi za pokretanje e-kolegija hrvatske književnosti i kulture

Hrvatski jezik jedan je iz skupine “malih” jezika čiji su trenutni i potencijalni govornici raspršeni na udaljenim mjestima izvan Republike Hrvatske. Svi uključeni u poučavanje hrvatskog kao drugog i stranog jezika, od MZOŠ-a koji nadgleda i financira oko trideset pet lektorata i dva centra hrvatskih studija, do lektora, nastavnika, ali i studenata, pripadnika hrvatske dijaspore i drugih koji govore (žele govoriti) hrvatski, ali i biti upoznati s njegovom kulturom i književnošću, suočeni su s činjenicom nedostatka materijala i nedovoljne međusobne povezanosti institucija i pojedinaca uključenih u ovaj posao. Komunikacija internetom, nastavnika međusobno, ali i razvijanje ponude mrežnih kolegija koji se iz jedne institucije mogu ponuditi nelokalno definiranoj, globalnoj zajednici potražitelja, prevladava mnoge do sada prisutne teškoće. Mnogi koji žele učiti hrvatski, no ne mogu zbog geografske udaljenosti zemlje u kojoj žive, nefleksibilnog radnog vremena ili drugih obveza koje ih priječe u pohađanju tečaja s fiksno određenim rasporedom, mogu sami kreirati svoj tempo u učenju na e-kolegiju i pristupiti geografski udaljenom jeziku iz svojih domova. Mrežno učenje izrazito je koristan način učenja na svakoj razini učenja jezika, posebice u slučajevima kada je zemlja govorenja jezika cilja, u ovom slučaju Hrvatska, udaljena od zemlje polaznika, što se u slučaju hrvatske dijaspore u velikom brojčanom omjeru odnosi ne samo na geografski bliže europske zemlje već i na udaljene zemlje Sjeverne i Južne Amerike te Australije. Mrežno učenje premošćuje ranije gotovo nepremostivu geografsku prepreku te živi jezik, književnost i kulturu čini bliskima kroz izravnu komunikaciju s e-mentorom i drugim polaznicima putem e-pošte i foruma te omogućuje kontakt s tekstualnim, audio i video sadržajima na hrvatskome jeziku. Također, gdje se inojezični hrvatski predaje na sveučilišnoj razini, na Sveučilištima Macquarie i Waterloo te na svjetskim slavističkim katedrama

potrebno je poučavati ne samo jezik već i književnost i kulturu hrvatskoga jezika. Takve institucije mogu inkorporirati ovakve kolegije u svoj standardni program. U tom je smislu imperativ ostvarivanje i održavanje akademske izvrsnosti koja je preduvjet kompetitivnosti kolegijima drugih institucija koje mogu ponuditi slične mrežne kolegije ali i onima pojedinog lokalnog sveučilišta.

Ipak, smatramo da je moguće krenuti i obratnim putem, odnosno ne krenuti od poučavanja hrvatskom jeziku bez obzira na motivaciju polaznika³ pa "usputno" uključiti književnost u kurikulum, već kroz upoznavanje s bogatom hrvatskom književnosti i kulturom pobuditi interes za učenjem hrvatskog jezika. Struktura takvih polaznika tečaja može biti raznolika: pripadnici hrvatske dijaspore kojima nedostaje motivacije za učenjem hrvatskoga jezika, ali koji žele znati više o kulturi svojih predaka; pojedinci koji žive u multikulturalistički usmjerenom društvu (kakvo je australsko) i odlikuju se razvijenom interkulturalnom svijesti, a uz to posjeduju i svijest o ulozi hrvatske zajednice u njihovom društvu; egzotika i izazov učenja stranog jezika; drugi osobni razlozi.

Prilog 4 : Iz lekcije *Avantura*

4. Bilingvalnost i interkulturalna kompetencija

Tečaj o kojemu je ovdje riječ prvenstveno je tečaj književnosti i kulture a manje jezika. Kompetencije koje se stječu su književno-kulturalne, a polaznici razvijaju vještine analize, sinteze, usporedbe tekstova na različitim osnovama poredbe (primjerice dvaju književnih vrsta nastalih u različitim vremenskim razdobljima ili iste tematike u različitom književnom ruhu) te interkulturalnog uspoređivanja kulture

3 Lidija Cvikić (2005: 318) polaznike tečajeva hrvatskog jezika i kulture dijeli u dvije skupine: pravi stranci i osobe s hrvatskim podrijetlom.

vlastite zemlje s hrvatskom kulturom i književnosti. Ciljana skupina nisu samo osobe hrvatskog podrijetla⁴ i/li studenti književnosti već i oni studenti nehumanističkoga studijskog usmjerenja i nehrvatskoga podrijetla. Radi šire definirane ciljane skupine polaznika kolegija, kolegij je bilingvalan, što znači da su svi obvezni materijali dostupni i na hrvatskom i na engleskom jeziku, dok su dodatni dostupni na jednom od njih, češće, ali ne isključivo, na hrvatskom.

Hrvatski je jedan od ‘malih’ jezika a politika promocije bilingvizma koju potiče i EU (prema CEFR-u) jedan je od načina njegova jačanja i opstanka posebice tamo gdje je on nasljedni jezik. Uključenje hrvatskog jezika u globalni projekt bilingvalnosti kao normativa čovjekove jezične kompetencije u 21. stoljeću⁵ jest ne samo sudjelovanje u jezičnom već i globalnom gospodarstvenom projektu.

Kritičkim promišljanjem i uspoređivanjem vlastite s hrvatskom kulturom (što je jedan od istaknutijih ciljeva kolegija, k ispunjenju usmjeren esejskim pitanjima), studenti razvijaju interkulturalnu kompetenciju koja se može definirati kao sposobnost interakcije temeljena na međusobnom razumijevanju i uvažavanju ljudi različitoga društvenog identiteta te razumijevanju kompleksnosti strukture individue i izbjegavanje stereotipizacije u kontaktu s drugima (Byram 2002 u Belisle 2008).

Studentima koji se bez značajnog predznanja uključuju u interakciju s književnim tekstovima nastalima u drugačijoj kulturnoj sredini potrebno je pružiti bogat ali odmjeran socio-kulturalni kontekst koji uokviruje i određuje tekstove koje čitaju unutar kolegija. Kako bi studenti *konstruirali smislene interpretacije kulturnih fenomena* (Belise 2008) potrebno je kretanje od jednostavnijih k složenijim kulturalnim fenomenima unutar cjelokupnog kolegija ali i pojedine lekcije te uvođenje i pojašnjenje konteksta književnog djela prije njegova čitanja. Primjerice, svaka lekcija započinje čitanjem suvremenog teksta, dok se poezija ili tekstovi iz starije hrvatske književnosti čitaju posljednji. Lekcija Njezina priča u kojoj se hrvatska književnost obrađuje s feminističkog aspekta sada već prisutnog u izučavanju većine nacionalnih književnosti bila je prva ponuđena studentima, dok se u posljednjoj lekciji Realno i fantastično predstavlja uže kontekstualizirana socrealistička književnost. Pokazat će se to detaljnije u sljedećem dijelu rada.

5. Mrežni kolegij Uvod u hrvatsku književnost

Praktični dio ovoga rada prikazat će strukturu kolegija Uvod u hrvatsku književnost (CRO 230) i tijekom njegove izrade na Centru za hrvatske studije u svijetu.

Kolegij je zamišljen kao potpuni mrežni (*online*) kolegij i namijenjen je stranim

4 Iako je kolegij nastao u Centru za hrvatske studije u svijetu pri Filozofskom fakultetu u Splitu

5 Komunikacijska kompetencija 21. stoljeća neće ovisiti, kao što se obično misli, o posjedovanju naprednog poznavanja engleskog, već o naprednom biligualizmu korisnom na globalnom tržištu. Globalizacija pomiče biligvalizam s margina u središte (Brutt-Griffler 2010).

studentima na sveučilištima i lektoratima u svijetu koji barem donekle poznaju hrvatski jezik, a upisivanjem kolegija o hrvatskoj književnosti žele saznati više o samom predmetu, ali i razviti svoje jezične kompetencije. Materijalima su se služili studenti na Sveučilištu Macquaire u Sydneyu u prvom semestru akad. godine 2010./2011., no u ovom radu bazirat ćemo se na samoj izradi.

U skladu s načelima konstruktivističke društvene pedagogije, materijali su organizirani u više cjelina, od kojih studenti sami biraju lekcije koje žele proučavati. U našem primjeru materijali su podijeljeni u dvotjedne cjeline pod nazivom Njezina priča, Realno i fantastično, Avantura, Mi i drugi, Otok i Grad. Cjeline obuhvaćaju sljedeća razdoblja: srednji vijek, renesansa, romantizam, realizam, barok, moderna, postmodernizam, a među obrađenim autorima možemo izdvojiti Irenu Vrkljan, Slavenku Drakulić, Antu Kovačića, A. G. Matoša, Slobodana Novaka, Senka Karuzu, Miroslava Krležu, Jakšu Fiamenga, Miljenka Jergovića, Tenu Štivičić, Mira Gavranu, Ranka Marinkovića... Ovakav pristup proučavanju književnosti koji ne uzima kronološki kriterij, već tematski pokazao se iznimno motivirajućim i konstruktivističkim; studenti na razini početnog upoznavanja s hrvatskom književnosti biraju samo određeni segment o kojem žele znati više. Osim samog upoznavanja s hrvatskom književnosti na kulturalnoj razini, ciljevi kolegija su također:

- poboljšati znanje hrvatskog jezika na praktičnoj i teorijskoj razini
- pomoći studentima u procesu učenja upotrijebiti teoretsko znanje i primijeniti ga na zadatak
- razviti vlastito kritičko mišljenje i usvojiti vještine pisanja eseja
- primijeniti znanje o hrvatskoj književnosti, kulturi i civilizaciji na širi kontekst
- postići bolje razumijevanje hrvatske književnosti, kulture i povijesti
- primijeniti znanje na širi društveni kontekst (jugoistočna Europa i centralna Europa)
- uvidjeti kako se hrvatska kultura odnosi prema ostalim zemljama ovoga dijela Europe i kako je to vidljivo u književnosti)
- bolje razumjeti interkulturalne procese i mjesto hrvatske kulture u Mediteranskom bazenu i centralnoj Europi, kao i razumjeti prostor između Istoka i Zapada
- bolje razumjeti pristup ideji konstrukcije nacije kroz književne, kao i tekstove općenito.

Strukturu pojedine lekcije prikazat ćemo na primjeru Njezine priče.

Lekcija počinje upoznavanjem sa sadržajem, ciljevima i aktivnostima, kao što zahtijeva instrukcijski dizajn i konstruktivistička pedagogija, kako bi studenti odmah na početku znali što ih očekuje, koji su njihovi zadatci i kako bi odabrali vlastiti pristup proučavanju materijala s obzirom na vlastite kompetencije i interese.

S obzirom da je kolegij zamišljen kao potpuni mrežni kolegij, a među ciljevima se nalazi i poboljšanje znanja hrvatskoga jezika, važno mjesto u strukturi kolegija

pripada zvučnim zapisima u kojima se mentor obraća studentima i daje im važne upute. Osim mp3 zapisa, studenti mogu paralelno pratiti i transkript zvučnoga zapisa, što je ujedno i usklađenost tečaja s potrebama studenata s invaliditetom.

U prvom zvučnom zapisu daju se sve važne upute za određenu cjelinu, Upućuje se studente na čitanje prvih dvaju tekstova i obavještava ih se da će po završetku čitanja u sljedećem zvučnom zapisu naći upute za dalje. Ovakvo korištenje zvučnih zapisa odgovara također i zahtjevima instruktorskog dizajna i motivacijskog modela u potpunoj mrežnoj nastavi. Svaka lekcija podijeljena je na dva dijela, a u svakom dijelu nalaze se tri teksta, među kojima su obvezno dva književna teksta, a jedan kulturološki. Kako bi se stekao što bolji uvid u cjelokupnu hrvatsku književnost, jedan tekst pripada suvremenoj hrvatskoj književnosti, a drugi nekom od razdoblja povijesti hrvatske književnosti. U slučaju cjeline Njezine priča izabran je tekst Ante Kovačića iz romana *U registraturi* kako bi se prikazalo razdoblje realizma, ali i prikaz ženskog lika u tadašnjem razdoblju. Ulomak romana *Svila, škare* daje viđenje Irene Vrkljan "ženske" situacije u Hrvatskoj poslije Drugoga svjetskog rata i uočavaju se odlike ženskog pisma. Sasvim drugačiji pogled na rodne odnose donosi se u tekstu Dubravke Ugrešić "Hrenovka u vrućem pecivu" u drugom dijelu lekcije, u kojem se na ironičan način razbijaju patrijarhalne strukture. Svaki književni predložak sadrži svoje upute za čitanje koje pomažu studentu pri razumijevanju teksta.

U kulturološkim tekstovima studenti dobivaju uvid u širi društveni kontekst: položaj žene kroz povijest, poznate žene u hrvatskoj povijesti i književnosti, sve od ilirskog pokreta pa do premijerke. U lekciji *Avantura*, na primjer, studenti mogu saznati više o hrvatskim regijama; uz svaku regiju spominju se i književnici koji joj pripadaju, ali i avanturističke mogućnosti.

Zadnji tekst svake cjeline posvećen je poeziji. Kao što je poznato, poezija je specifična zbog nemogućnosti potpunog prenošenja ritmičkog i stihovnog ustroja i prevođenja određenih riječi, što potiče studente na paralelno čitanje izvornika i prijevoda, u čemu vidimo još jedan poticaj koji ovakav tečaj nudi studentima. U daljnjem distribuiranju ovih materijala plan nam je i poeziju predstaviti kroz zvučne zapise, čime se postiže i zvučno bogatstvo poetskog jezika.

Zadnji zvučni zapis svakoga dijela upućuje studente na dodatne materijale koji im mogu pomoći pri pisanju eseja, a što se kroz Blackboard postiže organiziranjem materijala u poddatoteke. Dodatni materijali sadržavaju književne predloške, teoretske tekstove, ali i brojne zanimljivosti, multimedijalne datoteke i glazbu. Tekstovi su većinom postavljeni samo na hrvatskom jeziku, kako bi se studente potaklo na čitanje tekstova na hrvatskom jeziku. Sadržaj dodatnih materijala nije uključen u kviz-pitanja, no osvrt na dodatne materijale u esejima nagrađivanim je većim brojem bodova.

Sami kvizovi postavljeni su u sustavu Blackboard, koristeći njegove mogućnosti. Kao i u većini drugih softverskih rješenja, uključujući i najrašireniji, Moodle, pitanja

su sljedeća: kratki odgovor, višestruki odabir, spajanje, esej pitanje, točno/netočno. Rezultati su prikazani odmah po rješenju. Vrijeme rješavanja je ograničeno kako bi se spriječilo prepisivanje.

Eseji su organizirani kao posebno pitanje u kojem se traži analiza danih primjera i vlastiti osvrt na izneseno u lekciji, s komparativnim pristupom u kojem studenti primjenjuju znanje naučeno u lekciji sa znanjem o vlastitoj kulturi i književnosti.

Kako bi tečaj bio što interaktivniji, materijali su na Blackboard postavljeni u formatu *web-page*. Ovakav odabir nudi mogućnost uključenja raznih multimedijalnih sadržaja, kao što su kratki ulomci iz filmova i serija, zvučni zapisi ili "razbijanje" teksta fotografijama. Ističemo ovo kao novinu pristupu studentima hrvatskoga jezika i kulture na Sveučilištu Macquarie jer su im dotadašnji materijali postavljeni u word formatu, bez multimedijalnih sadržaja te bi studenti najčešće word dokumente preuzimali na svoje računalo i tako dobili suhoparni tekst. Pri organizaciji materijala posebnu smo pozornost posvetili vizualnom identitetu, vodeći se činjenicom da sami tekst postavljen na ekranu umara i demotivira.

Kako nismo imali osigurana sredstva za grafički dizajn i izradu vlastitih fotografija, animacija, video zapisa, koristili smo se vlastitim fotografijama ili fotografijama s interneta koje su u javnoj domeni a kojima je istekao rok autorskih prava, ili smo, u skladu s dozvolom autora, naveli autora. Po istom smo principu koristili i video izvore, uz zatraženu dozvolu.

Veliki problem s kojim smo se susreli, a koji je u mnogome odredio sadržaj tečaja, jesu autorska prava pisanog teksta – književnih predložaka. Prije svega, bilo je potrebno pronaći djela koja su prevedena na engleski, u čemu nam je od velike pomoći bila knjiga autora Vinka i Katje Grubišić, *Croatian Literature in English*. Drugi korak je bio dobiti tražena djela iz knjižnica diljem svijeta, odabrati ulomke po principu slobodnog korištenja i pripremiti ih za postavljanje na internet u PDF formatu. Pri odabiru tekstova, osim prijevoda, vodili smo se sljedećim:

- razumljivost hrvatskoga teksta, kako ne bismo demotivirali polaznike za učenje hrvatskoga jezika
- suvremenost i svestremenost tekstova
- primjeri iz kojih se može saznati više o društvu i kulturi u Hrvatskoj
- primjeri koji pokazuju sinkronost stvaralaštva na hrvatskom jeziku sa svjetskim trendovima
- primjeri koji potiču na daljnje samostalno proučavanje.

S obzirom da je ovaj kolegij predstavljen kao izborni kolegij u potpunoj mrežnoj nastavi, bodovanje je zamišljeno po sljedećem principu:

svaki od 6 kvizova nosi po 5 bodova, dva manja eseja po 15 bodova i veći esej 40 bodova, što ukupno daje 100 mogućih bodova. Nije potreban poseban završni ispit, već se zbrajaju svi ovi elementi. Međutim, ovakva organizacija materijala pogodna je i za drugačiji sistem bodovanja i izvršavanja zadaća, no prije svega naglasak

je uvijek na konstruktivističkom pristupu i davanju prednosti studentima da sami odluče što i kako žele proučavati.

Same bodove studenti u svakom trenutku mogu provjeriti pomoću alata za bodovanje u sustavu Blackboard, kao i mentori.

6. Očekivani rezultati

Ovaj je članak usmjeren prema samoj organizaciji i metodici poučavanja hrvatskoj književnosti za strane studente. Međutim, iskustvo dobiveno u kontakt nastavi sa studentima pokazuje da im je ovakav tematski slobodni pristup i te kako zanimljiv. Kroz dobivene eseje moglo se vidjeti da su studenti sami izvršili istraživanje vezano uz hrvatsku kulturu i književnost; tako, npr., u nekoliko eseja nalazimo uključeno studentsko istraživanje o aferi Vještice iz Rija ili dodatno istraživanje o hrvatskoj političkoj sceni u vrijeme stvaranja države i danas.

Eseji su pokazali da su zadani ciljevi, izneseni nešto ranije, postignuti: studenti su razumjeli situaciju na ovom području, razliku Istoka i Zapada, razvili su vlastito kritičko mišljenje, komparativno pristupili izučavanju hrvatske i njihove vlastite kulture, usvojili vještine pisanja eseja, zainteresirali se za hrvatsku kulturu, povijest, književnost i jezik; u kolikoj je mjeri ovakav jedan tečaj pogodio boljem razumijevanju hrvatskoga jezika i motiviranju na njegovo daljnje izučavanje, još uvijek ne možemo sa sigurnošću reći. Za sada možemo samo izdvojiti slučaj jedne studentice koja je pri kraju tečaja položila B2 razinu poznavanja hrvatskoga jezika.

Mišljenja smo da ovako koncipiran tečaj hrvatske književnosti i kulture za strane studente pridonosi učvršćenju položaja hrvatskog jezika i kulture u svijetu te potiče na daljnje izučavanje problematike, kao i samoga jezika. Da je književnost neodvojiva od jezika govore i udžbenici hrvatskoga za strance koji koriste književne predloške (Korem, Grubišić, Cesarec, Čilaš, Mikulić-Kovačević, Kosovac-Lukić, Engelsfeld). Poetska poruka apelira na čitateljevu svijest; studenta je potrebno upoznati i s književnim jezikom, *koji se stvara istodobno s općim društvenim i kulturnim razvojem, uz obrazovanje i utjecaj intelektualnih krugova* (Bouša 2004: 182).

7. Zaključak

Jezik naroda neodvojiv je od njegovih kulturoloških, društvenih i povijesnih komponenti. U ovom radu pokazali smo samo jednu od mogućnosti kako popularizirati učenje hrvatskoga jezika koristeći nove tehnologije i približavajući se studentima poučavajući ih hrvatskoj književnosti i kulturi obraćajući im se na vlastitom jeziku, ali i nudeći prijevod svih sadržaja na hrvatski. Centar za hrvatske

studije u svijetu Filozofskog fakulteta u Splitu razvija i tečaj hrvatske drame, kazališta i multimedije, hrvatske povijesti i kulture, ali i čiste jezične tečajeve koji će studentima u svijetu (ali i studentima koji u Hrvatsku dolaze na razmjenu) pružiti mogućnost učenja hrvatskog jezika, ali i o hrvatskom jeziku i kulturi. Stoga, jedan je od ciljeva ovakvih kolegija unaprjeđenje komunikacijske, jezične i kulturalne kompetencije govornika hrvatskog jezika, a drugi je cilj promocija hrvatskog jezika na globalnoj sceni putem učenja njegove prepoznatljivo i privlačno prezentirane književnosti, kulture, povijesti...

Nova paradigma nastave, koja se zasniva na novim tehnologijama i ideji "sinkronog kontinuiteta" (Jameson) otvorila je mogućnost za poučavanje hrvatskom jeziku koja do sada nije postojala i koja će, iskoristimo li mi koji se borimo za očuvanje hrvatskoga jezika u svijetu sve mogućnosti koje nam pruža i informatički se obrazujemo, povećati svijest o hrvatskom jeziku u svijetu i povećati broj njegovih korisnika.

Literatura

- Belisle, Claire** (2008). eLearning and Intercultural dimensions of learning theories and teaching models. www.elearningpapers.eu (pristupljeno 29. 5. 2011.)
- Brutt-Griffler, Janina**. "Bilingualism and E-learning." *The SAGE Handbook of E-learning Research*. 2007. SAGE Publications. 26 Apr. 2010. <http://www.sage-ereference.com/hdbk_elearningsch/Article_n16.html>.
- Dougiamas, Martin** (1998). A Journey into Constructivism. <http://dougiamas.com/> (pristupljeno 26. 4. 2011.)
- Johnson, Jean; Dyer, Jonny** (2006). User-defined content in a constructivist learning environment. www.elearningpapers.eu (pristupljeno 29. 5. 2011.)
- Hiltz, Starr; Murray Turoff; and Harasim Linda**. "Development and Philosophy of the Field of Asynchronous Learning Networks." *The SAGE Handbook of E-learning Research*. 2007. SAGE Publications. 26 Apr. 2010. <http://www.sage-ereference.com/hdbk_elearningsch/Article_n2.html>.
- Korljan, Josipa; Škvorc, Boris** (2010). Elektronsko obrazovanje u nastavi hrvatskoga kao drugog i stranog jezika, prihvaćeno za objavljivanje u časopisu *Hrvatski*, vol. 8. (u tisku)
- Newhouse, C.P.; Trinidad S.; Clarkson, B.D. (2002). Quality Pedagogy and Effective Learning with Information and Communications Technology (ICT). A Review of the Literature. Perth: Specialist Educational Services
- Yuan, Zhao**. "Problems in Researching E-learning: The Case of Computer-Assisted Language Learning." *The SAGE Handbook of E-learning Research*. 2007. SAGE Publications. 26 Apr. 2010. <http://www.sage-ereference.com/hdbk_elearningsch/Article_n19.html>.

<https://lms.carnet.hr/lms/mentor2/pages/course/viewCourse.jsp?bean:CourseHandler.courseId=1805&bean:CourseHandler.enterCourse=1805&roleId=12&dd=1292263547525> (pristupljeno 15. 12. 2010.)

Literature and new Technologies

An Approach to Teaching Croatian as L2

Summary

The article analyses the role of literature in learning Croatian as second and foreign whilst putting special emphasis on practical study of a Croatian as L2 course on the Blackboard virtual learning system. Authors are of the opinion that the study of (Croatian) language's literature and culture can be a powerful incentive for further or even beginner level language learning.

In the first part, theoretical aspects are addressed, namely the role of literature and culture in L2 language learning. Also, the course building methodology and choices are discussed in general, and in particular those regarding virtual environment, L2 learning and the nature of the course since it is a course in literature and culture. It is shown that literature can be taught on the principles of constructive pedagogy with the goal of L2 acquisition.

In connection to theoretical issues discussed in the first part, the second part analyses the structure of the foreign students targeted Introduction to Croatian Literature and Culture course and the problems encountered in its development process based on instruction design and motivation model principles. The role of literature in entirely virtual environment language teaching is investigated and possibilities of its implementation in Croatian as L2 teaching are outlined, especially for the English speaking countries.

Since in the 21st century language teaching paradigm has globally changed, authors believe that in teaching languages, especially 'small' ones like Croatian, it is necessary to include new and attractive contents and new technologies so as to make language study interdisciplinary.

Key words: Croatian as second and foreign language, literature, e-learning, Blackboard education software